herpy

KAMELEONTER

Matschie's Two-horned Chameleon

Kinyongia matschiei

Kinyongia matschiei är den största arten i släktet *Kinyongia*, en kameleont med ett par framträdande nosutskott och en lång gripsvans från skogarna i Östra Usambara i Tanzania. Den är skygg, hotad i naturen och mycket sällsynt i fångenskap, så det finns bara lite kunskap om skötseln.

Familj: Chamaeleonidae Tidigare namn: *Chamaeleon matschiei; Chamaeleon fischeri matschiei*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**36-41 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**5-8 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Regnskog och bergsskog**
Svårighetsgrad	**Expert**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**90 × 60 × 150 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**20-25 °C**
Värmeplats	**26-28 °C**
Temperatur, natt	**12-16 °C**
Luftfuktighet	**50-100 %**
Vatten	**Ingen vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 2
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**12-20 ägg**
Inkubation	**390-400 dagar** vid 20-22 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Starkt hotad (EN)**

Om arten

Kinyongia matschiei är en stor, kraftigt byggd kameleont och den största arten i släktet *Kinyongia*. Hanarna blir upp till 41 cm inklusive svans, honorna upp till 36 cm. Arten har ett par långa, platta nosutskott som sitter parallellt eller svagt isärstående. De är längst hos hanen, där de kan nå omkring 20 mm, och mycket kortare hos honan. Svansen är lång och kan gripa om grenar. Grundfärgen är grön, och färgen växlar med stämning, ljus och temperatur.

Arten beskrevs av Franz Werner 1895 efter djur från Derema i Östra Usambara och är uppkallad efter zoologen Paul Matschie. Under många år räknades den som en underart av *Kinyongia fischeri*, men den utgör en egen art som bara lever i Östra Usambara. *Kinyongia vosseleri* lever i samma skogar och liknar den så mycket att de är svåra att skilja åt. Den avgörande skillnaden är att honan hos *K. matschiei* har nosutskott, medan honan hos *K. vosseleri* saknar dem.

Arten är snabb, nyfiken och aktiv, men också skygg. Den gömmer sig gärna i tät växtlighet. *K. matschiei* har aldrig varit utbredd i fångenskap. Tanzania exporterar inte längre vilda kameleonter, och arten finns nästan inte i europeiska avelsgrupper. Den är en art för mycket erfarna kameleonthållare. För en kameleont är den långlivad: djur som kommer in som vuxna kan leva minst fem år i fångenskap.

Utbredning och livsmiljö

Kinyongia matschiei finns bara i Östra Usambarabergen i nordöstra Tanzania. Typlokalen är Derema, och arten lever upp till omkring 1.500 m över havet. Utbredningen omfattar omkring 800 km² isolerade skogsfläckar, men det område där arten faktiskt förekommer är under 300 km².

Beståndet minskar eftersom skogen avverkas. *K. matschiei* kan ses i störd skog vid skogsbrynet, men inte i helt omlagda områden som plantager. I Västra Usambara finns den nära besläktade *Kinyongia multituberculata*, och i Östra Usambara delar *Kinyongia vosseleri*, *Kinyongia tenuis* och *Trioceros deremensis* livsmiljö med arten.

> **Naturlig utbredning:** Tanzania.

LIVSMILJÖ

Arten lever i fuktig skog i Östra Usambara, från lägre sluttningar upp till omkring 1.500 m. Den är knuten till träd och buskar och rör sig i den tätta undervegetationen och i trädkronornas nedre lager, där den sover på tunna grenar om natten. Skogen är fuktig och ofta dimmig, med mild luft på dagen och svalare nätter.

Exakta klimatdata för arten är inte dokumenterade. Skogstypen är densamma som hos andra kameleonter i östafrikanska bergsskogar: hög luftfuktighet, regelbundet regn eller dimma och en tydlig skillnad mellan dag och natt. Det är det klimatet ett terrarium ska efterlikna.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Det finns bara lite kunskap om skötseln av *Kinyongia matschiei*. Klimatet i Östra Usambara är fuktigt och milt med svala nätter, och arten har samma krav som andra bergskameleonter. Uppgifterna om temperatur, ljus och foder är lånade från *Trioceros jacksonii*. *Kinyongia fischeri* och *Kinyongia multituberculata* är nära släktingar med samma behov, och *Kinyongia tenuis* och *Trioceros deremensis* lever i samma skogar.

Ett vuxet djur behöver ett högt, välventilerat terrarium på minst 90 × 60 × 150 cm (längd × bredd × höjd). Arten är den största i släktet, rör sig mycket och är snabb, så större är bättre. Ett nätterrarium ger den friska luft som kameleonter behöver och tål de dagliga sprayningarna bättre än glas, medan ett terrarium med glasfront och nätlock håller fukten bättre i torra rum. Oavsett typ måste luften kunna växla, annars samlas stillastående luft och bakterier som ger luftvägsinfektioner.

Inredningen ska vara tät och grön. Arten är skygg och kräver mycket skydd, annars stressas den. Fyll terrariet med levande växter, till exempel fikus och schefflera, och med snedställda grenar av olika tjocklek, så att djuret kan klättra och gömma sig. Håll minst två tredjedelar av volymen bevuxen. Sätt gärna ogenomskinliga skivor på sidorna, så att djuret inte kan se ut, och gör ett litet titthål för kontroll. Botten täcks av ett lätt dränerande lager så att vattnet kan rinna av, till exempel lecakulor under jord och bark, och en droppbricka samlar upp spill. Ingen sand eller småsten som djuret kan råka svälja.

Håll bara ett djur i varje terrarium. Arten är ensamlevande och stressas av synkontakt med artfränder, så två djur ska stå i varsitt terrarium utan insyn till varandra.

TEMPERATUR

På dagen ska terrariet hålla 20-25 °C. Över en grenad solplats i den översta delen av terrariet får ytan nå 26-28 °C under några timmar på morgonen och eftermiddagen. Arten lever i bergsskog och tål inte hög värme, så temperaturen får aldrig komma över 28 °C. På natten ska den sjunka till 12-16 °C, och denna skillnad mellan dag och natt är viktig för djurets välbefinnande. Stäng av värmen på natten.

Använd en värmelampa med keramisk sockel utanför terrariet, så att djuret inte kan röra vid lampan. Mät med en digital termometer både högst upp och längst ner och med en infraröd termometer på solplatsen. Söker djuret sig mot botten och gapar är det för varmt. Sitter det hopkrupet och mörkt och sover på dagen är det för kallt.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska variera. På natten ska den vara nära 100 %, och på dagen får den sjunka till omkring 50 %, så att terrariet torkar av. Konstant hög fuktighet ger mögel och luftvägsinfektioner. Håll terrariet fuktigt med en daglig sprayning på morgonen och på kvällen, var och en minst en minut, och komplettera gärna med en dimmaskin på natten. Stäng av dimmaskinen medan värmelampan är tänd, annars kan luften bli för varm. Använd destillerat vatten eller osmosvatten i dimmaskinen och rengör den varje vecka.

Arten dricker inte ur skålar utan av vattendroppar på blad. Ett dropp- eller regnsystem som ger droppar på bladen i flera minuter åt gången är det säkraste sättet att ge vatten. Vatten i form av droppar är avgörande för vätskebalansen, och uttorkning är en av de vanligaste orsakerna till sjukdom hos kameleonter. Tecken är insjunkna ögon, torr hud och segt, gult urat.

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och behöver kraftigt ljus 11-12 timmar om dagen. Sätt ett eller två T5 HO-rör på 6.500 K eller en kraftig LED-lampa för växter över terrariet. Det ger ljus åt växterna och klara färger hos djuret.

UVB är nödvändigt hos dagaktiva kameleonter, eftersom det ger vitamin D3 och förebygger skelettsjukdom. Arten är skogslevande och hör till omkring Ferguson-zon 2: ett T5 HO-rör på 6-7 % över solplatsen i en reflekterande armatur. Målet är ett UV-index på 2-3 vid djurets rygg på solplatsen och lägre längre ner. Rör och djur ska bara skiljas åt av nät, eftersom UVB inte går igenom glas eller plast. Avståndet beror på rör och nät och bör kontrolleras med en UV-mätare. Byt UVB-röret varje år, även om det fortfarande lyser.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Kinyongia matschiei äter insekter. Arten tar allt som får plats i munnen och är särskilt förtjust i silkesmaskar. Ge en varierad kost av syrsor, gräshoppor, dubia-kackerlackor, silkesmaskar, getingmaskar, larver av svart vapenfluga, hornmaskar och andra mjuka insekter. Mjölmask, jättemjölmask och vaxmaskar ges bara som tillfällig godbit. Insekterna får högst vara lika stora som avståndet mellan djurets ögon.

Ge nykläckta och unga djur foder två gånger om dagen i så stora mängder som de vill äta. Vuxna djur får 6-8 insekter varannan dag, justerat efter vikt. Har djuret tendens till fetma minskas mängden. Väg djuret varje månad.

Pudra insekterna med kalk utan D3 vid de flesta utfodringar och med ett multivitamin med retinol (inte betakaroten) då och då. Ge insekterna näringsrikt foder i minst ett dygn före utfodring (gutload). Använd uppfödda insekter och aldrig fångade. Kameleonter dricker inte ur skålar, så vatten ges som droppar (se Fukt).

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Kinyongia matschiei är skygg och stressas lätt. När arten är rädd blir färgen mörk och randig, och djuret gömmer sig i lövverket eller kryper ner längs en gren. Håll omgivningen stilla och lugn och ställ terrariet så att djuret inte hela dagen kan se ut i vardagsrummet.

Hantering är inte nödvändig och bör begränsas till nödvändig skötsel och veterinärbesök. Kameleonter har ingen glädje av att bli kliade. När djuret ska flyttas, låt det gå över på din hand i stället för att ta tag i det. Ge ro och rör dig lugnt.

Arten rör sig mycket och är snabb. Den behöver därför utrymme att klättra omkring, och ett djur som hela tiden springer längs nätet tyder på stress eller ett terrarium som är för litet. Håll ett djur per terrarium.

Nya djur ska få avföringen undersökt för parasiter och behandlas efter behov. När parasiterna är borta är arten en härdig kameleont.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen är större än honan och har längre nosutskott: hos hanen kan de nå omkring 20 mm, och hos honan är de mycket kortare. Könet syns därför tydligt på utskotten, men också på svansroten, som är bredare hos hanen. Ålder och storlek vid könsmognad är inte dokumenterade hos arten.

PARNING

Parning och förberedelser är inte dokumenterade hos arten. Hos nära besläktade bergskameleonter hålls hanen och honan i varsitt terrarium och förs bara kort samman när honan är mottaglig. Honan visar att hon inte vill para sig genom att bli mörk och öppna munnen. Hanen ska tas bort om hon visar tydliga tecken på stress.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Arten lägger ägg. Dräktigheten varar omkring två månader. Kullstorleken är inte dokumenterad för arten; siffran i faktarutan, 12-20 ägg, är lånad från *Kinyongia fischeri*. En dräktig hona ska ha en hink eller en låda med 30-40 cm fuktig, lös jord där hon kan gräva en gång och lägga äggen. Utan en lämplig plats kan hon hålla kvar äggen, och det kan ge livshotande äggläggningssvårigheter. En dräktig hona behöver extra kalk och rikligt med vatten.

INKUBATION

Äggen ligger i en sluten behållare med fuktig vermikulit eller perlit. De ska vara fuktiga men inte våta och får inte vändas. Ruvningstiden är ovanligt lång: omkring 13 månader vid rumstemperatur, omkring 20-22 °C, utan extra värme. En mer exakt ruvningstemperatur är inte dokumenterad. Vid stabil rumstemperatur kläcks nästan alla ägg.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna kläcks med en mycket lång svans. Uppfödningen är inte dokumenterad för arten. Hos nära besläktade arter får ungarna ett litet nätterrarium med tät växtlighet, dagligt foder av bananflugor (*Drosophila hydei*) och små syrsor i storlek efter ungarnas huvuden, kalk och droppvatten. Varje unge ska sitta ensam i sitt eget terrarium från första dagen.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta sjukdomar beror på fel miljö: för lite vatten, för lite UVB, för hög värme eller för ensidigt foder. De typiska problemen är:

- Uttorkning vid för lite dropp- eller sprayvatten. Tecken är insjunkna ögon och segt, gult urat.
- Benskörhet (metabolisk skelettsjukdom) vid för lite UVB och kalk.
- Parasiter, framför allt hos nyinköpta djur. Låt en veterinär undersöka ett avföringsprov och behandla efter behov.
- Luftvägsinfektion vid stillastående luft, konstant fukt eller för kalla nätter. Tecken är öppen mun, bubblande andning och slem.
- Äggläggningssvårigheter hos honor, som kräver veterinär.

Ett friskt djur har öppna, klara ögon, slät hud, byter färg naturligt och äter regelbundet. Väg djuret varje månad. En viktminskning på 10 % eller mer tyder på sjukdom. Kameleonter döljer sjukdom, så ta djuret till en veterinär med erfarenhet av kräldjur om det håller ögonen slutna, inte äter, går ner i vikt eller sitter mörkt och hopkrupet. Arten är hotad i naturen, och vildfångade djur är försvagade av transport, så välj alltid uppfödda djur.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.